

UPUTSTVO ZA EU NAGLAS!

"Srbija neće napustiti svoj narod na KiM. Srbija neće odustati ni od evrointegracija", izjavio je srpski predsednik **Boris Tadić**, odgovarajući na uslove za nastavak evropskih integracija Srbije koje je nemačka kancelarka **Angela Merkel** saopštila prilikom svoje posete Beogradu. Jasnije i oštrije od svih dosadašnjih sagovornika iz Evropske unije (EU), nemačka kancelarka je javno iznela uslove za nastavak evropskih integracija Srbije – nastavak reformi, ispunjavanje kriterijuma iz Kopenhagena, kao i napredak u međusobnim odnosima Beograda i Prištine. Od srpskih vlasti se po pitanju Kosova očekuje ispunjenje još tri uslova, poručila je Merkelova: **"Sledeći koraci su rezultati u dijalogu Beograda i Prištine, rad Euleksa i ukidanje paralelnih struktura na severu Kosova"**.

Uslovi koje je kancelarka Merker saopštila srpskom predsedniku Tadiću uglavnom su bili poznati Beogradu. Jedino iznenađenje predstavljala je poslednja tačka iz poruke nemačke kancelarke - zahtev za ukidanje paralelnih institucija na severu Kosova. Ovaj zahtev je šokirao kako srpske vlasti, tako i javnost u ovoj zemlji, jer je odmah bilo jasno da će postati nova tačka spora. Razlog je jednostavan. "Paralelne institucije", čije ukidanje traži nemačka kancelarka, ne doživljavaju se na isti način u Beogradu i Berlinu. Ove institucije su za Beograd jedine legalne institucije na Kosovu, jer je Kosovo prema Ustavu Republike Srbije "neodvojivi deo" ove zemlje. U skladu sa tim, Srbija sprovodi izbore na čitavoj svojoj teritoriji,

uključujući i Kosovo. Na izbore koje organizuje Srbija izlaze samo kosovski Srbi i na njima se biraju lokalni organi vlasti, poslanici u Narodnoj skupštini Republike Srbije i predsednik Republike Srbije. Istovremeno na Kosovu, kosovska vlada sprovodi izbore kako za lokalne organe vlasti, tako i za Skupštinu Kosova u skladu sa Ustavom Kosova.

Na izborima za Skupštinu Kosova učestvuje zanemarljiv broj Srba, ali se u Skupštini Kosova nalazi respektibilan broj srpskih poslanika. Naime, Ustav Kosova predviđa da u najvišem predstavničkom telu Kosova bude najmanje deset srpskih poslanika od 120.

Zahvaljujući tome jedina srpska stranka koja učestvuje na kosovskim izborima, uprkos zanemarljivoj podršci u srpskom stanovništvu, već u drugom mandatu "odlučuje" ko će biti na vlasti na Kosovu.

Što se tiče lokalnih izbora koje organizuje kosovska vlast, Srbi sa severa Kosova (četiri opštine koje su naslonjene uz Srbiju u kojima živi između 80 – 100 hiljada Srba), ne dozvoljavaju njihovo organizovanje dok Srbi iz drugih delova Kosova učestvuju na lokalnim kosovskim izborima u nešto većem broju kako bi izabrali "svoju opštinsku vlast". Tako na Kosovu postoji više vlasti. U četiri opštine na severu Kosova koje naseljavaju kosovski Srbi postoji samo lokalna vlast koja je izabrana

prema srpskim zakonima. U opštinama u drugim delovima Kosova koje naseljavaju Srbi postoje dve opštinske vlasti – jedna koja je izabrana po srpskom zakonu, a druga koja je izabrana po kosovskom zakonu (zanimljivo je da obe vlasti najčešće čine Srbi). Dok u delovima Kosova koje većinski naseljavaju kosovski Albanci postoje samo lokalne samouprave, koje se biraju prema kosovskom zakonu. Posebno je zanimljiva situacija u opštinama koje imaju i “srpsku” i “kosovsku” lokalnu samoupravu, jer obe vlasti ulažu u lokalnu sredinu.

Srbija ulaže na Kosovo oko 500 miliona evra godišnje, a u okviru toga je i finansiranje obrazovnog i zdravstvenog sistema, kao i isplata socijalnih i drugih davanja. Finansiranje srpskih, ili “paralelnih” institucija pored toga ima socijalni karakter za Srbe na Kosovu.

Srbija izdvaja oko 250 miliona evra godišnje za plate kako svojih službenika, tako i učitelja, profesora, lekara, sudija i drugih koji primaju plate iz srpskog budžeta. Pored toga, mnogi Srbi koji su radili u bivšim srpskim društvenim i javnim preduzećima primaju zagarantovani lični dohodak. Od novca iz srpskog budžeta živi oko 40 hiljada porodica bez penzionera i primalaca socijalnih davanja. Kada bi Srbija prestala da finansira Srbe, oni bi ostali bez prihoda. Kosovska vlada nije pokazala želju da obezbedi da se u javnim preduzećima, čiji je osnivač Kosovo zaposli određen broj Srba koji je garantovan kosovskim Ustavom i zakonima. Pitanje je da li je to i mogla da učini, jer Kosovo ima najveću stopu nezaposlenosti u Evropi

blizu 50 odsto, a svaki treći građanin živi u siromaštvu, dok je svaki deseti građanin ekstremno siromašan. Poseban budžet za razvoj lokalnih samouprava, pre svih onih u kojima žive Srbi ima i kosovska vlada, a kosovski ministar za lokalnu samoupravu je Srbin. Građanin Kosova dakle, može da bira opštinsku vlast i po srpskom i po kosovskom zakonu, da ima svoje poslanike u srpskoj i kosovskoj skupštini i da bira predsednika Srbije!?

Berlin srpske organe vlasti na Kosovu doživljava kao nelegalne i paralelne. Sa njihove tačke gledišta Kosovo je nezavisna država i nezamislivo je da druga država organizuje izbore, ili da njeni organi deluju na kosovskoj teritoriji.

Tako dolazimo do problema koji je na prvi pogled nerešiv. Nemačka kancelarka je zahtevom za “ukidanje srpskih institucija na Kosovu” iznela za Srbiju neprihvatljiv uslov. Srpski predsednik Tadić, čak i da želi, ne može da ispuni poslednji zahtev nemačke kancelarke, jer bi time prekršio Ustav Srbije. Ukidanje srpskih organa lokalne vlasti na Kosovu od strane Srbije značilo bi da se ova zemlja odrekne dela svoje teritorije. To pravo, prema Ustavu Srbije, nemaju ni Predsednik Republike, ni Vlada Srbije.

Jasno je da će se ova nova situacija odraziti na političke scene Srbije i Kosova, na situaciju u regionu kao na proces proširenja EU na zapadni Balkan.

Počnimo od Srbije. Zemlja je pred izborima koji će morati da se održe do maja 2012. godine. Vladajuća koalicija

na čelu sa Demokratskom strankom (DS) predsednika Tadića, kao jedan od svojih najvažniji ciljeva ima učlanjenje Srbije u Evropsku uniju.

Očekivalo se da će DS raspisati izbore odmah pošto Srbija dobije status kandidata za članstvo u EU i pošto bude određen datum početka pregovora EU i Srbije o članstvu. Takav razvoj događaja dao bi "vetar u jedra" vladajućoj koaliciji koja bi mogla da traži od srpskih birača novi mandat na izborima "kako bi uspešno završila proces priključenja Srbije Evropskoj uniji". Uspeh u procesu evropskih integracija bio bi jedan od najjačih argumenata vladajuće koalicije na predstojećim izborima posebno ako se zna da je ekonomska situacija u Srbiji veoma loša. Bez obzira što je svetska ekonomska kriza najodgovornija za porast nezaposlenosti, pad standarda stanovništva, smanjenu privrednu aktivnost i nedostatak investicija običan čovek za to krivi onog ko je na vlasti. Suočena sa takvom situacijom, vladajuća koalicija očajnički treba uspeh u procesu evrointegracija. Zato je sada, kada je skoro postalo izvesno da status kandidata za člana EU dolazi u pitanje vladajućoj koaliciji izbijen ,možda najvažniji, izborni adut iz ruku. DS će za izbore morati da traži druge teme kao što su borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, efikasnost u vođenju države, stručnost... Međutim, problem je u tome što ne možete tek tako neku temu nametnuti u javnosti i očekivati da će zbog toga građani glasati za vas. Evropske integracije se decenijama vezuju za Demokratsku stranku, tako da neuspeh u ovoj oblasti ne može da se nadoknadi promenom teme.

EU je do sada vodila računa da pomogne proevropskim snagama na izborima u Srbiji. Tako je Brisel pred izbore koji su se održavali u maju 2008. godine uspelo da reši problem sa Holandijom (ta zemlje je proces evropskih integracija Srbije uslovljavala saradnjom sa Haškim tribunalom) i da omogući da se sa Srbijom 29. aprila 2008. godine potpiše Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između EU i Srbije. Potpisivanje tog Sporazuma dalo je značajan doprinos trijumfalnoj pobedi proevropskih snaga na izborima koji su usledili dve nedelje kasnije. Sada se EU ponaša drugačije. Razlog za to su promene na političkoj sceni Srbije u poslednje četiri godine. Naime, pred izbore 2008. godine srpska politička scena je bila oštro podeljena na proevropske i antievropske stranke. Pobeda antievropskih stranaka 2008. godine ne bi značila samo odustajanje od evropskih integracija, već oštriju politiku prema Kosovu koje je nekoliko meseci ranije samoproglasilo nezavisnost. U međuvremenu, u Srbiji su se desile tektonske političke promene, najviše zahvaljujući samom predsedniku Tadiću. Socijalistička partija Srbije (SPS), nekadašnja stranka Slobodana Miloševića postala je stranka moderne levice koja je prihvatila evropske integracije kao svoj cilj. Najjača opoziciona ultranacionalistička Srpska radikalna stranka (SRS) raspala se i iz nje je nastala nova stranka Srpska napredna stranka (SNS), koja se pozicionirala kao stranka umerene desnice. Ova stranka je preuzela više od dve trećine birača kao i najveći deo partijske infrastrukture SRS-a. SRS je opstala, ali danas živi na ivici cenzusa ,dok je SNS trenutno najpopularnija stranka u zemlji. Srbija je tako došla u situaciju da najveći deo

parlamentarnih stranaka koje zajedno imaju oko 80 odsto biračkog tela iza sebe podržava evropske integracije Srbije. Omogućavajući taj politički proces, predsednik Tadić je uradio istorijsku stvar za Srbiju, ali je to stvorio probleme svojoj stranci. Ona je, jednostavno rečeno, monopol koji je imala na pitanju evropskih integracija velikodušno podelila sa drugima. Ravnodušnost EU prema činjenici ko će da čini vladu u Srbiji posle sledećih izbora bazirana je na uverenju da ko god to bude bio - neće biti dramatičnih promena u srpskoj politici.

Postoji još jedan razlog zbog koga se EU odlučila na oštriji stav po pitanju Kosova. Pokazalo se, najviše u slučaju saradnje sa Hagom, da pritisak na Srbiju daje rezultate. Svima u Uniji je jasno da trajnog rešenja kosovskog problema nema bez kooperativnosti Srbije.

Jednostavno rečeno, nemačko priznanje Kosova ne znači ništa bez srpskog priznanja. Upravo zato, zagovornici ovakvog kursa prema Srbiji, procenili su da je neophodno izvršiti pritisak na Srbiju kako bi se rešavanje kosovskog problema pomerilo sa mrtve tačke. Za takav pritisak nisu mogli da nađu bolji trenutak. Vladajućoj koaliciji je po istraživanjima javnog mnjenja neophodan uspeh u procesu evropskih integracija za pobeđu na predstojećim izborima.

Ne treba zanemariti činjenicu da tešku ekonomsku situaciju u Srbiji dodatno pogoršava embargo na uvoz robe iz Srbije koji od juna sprovodi kosovska vlada u znak protesta što Srbija ne priznaje carinske pečate

Kosova. Srpska privreda zbog tog embarga gubi 359 miliona dolara godišnje. U vreme ekonomske krize, kada se izbori približavaju gubitak kosovskog tržišta je težak udarac za srpsku privredu, a samim tim i za vladajuću koaliciju koja pokušava da učini nešto kako bi se poboljšala ekonomska situacija u zemlji. Zvuči grubo ali računica kreatora ovakve politike EU prema Srbiji je jednostavna - vladajuća koalicija na manje od godinu dana do izbora sebi ne sme da priušti zaustavljanje procesa evrointegracija i pogoršanje ekonomske situacije i zato će pod tim pritiskom biti kooperativna.

Ova računica nije sasvim pogrešna. Realno je očekivati da Srbija bude kooperativnija na predstojećim septembarskim pregovorima u vezi sa carinskim pečatima Kosova. Jednostavno, srpska vlada mora da reši problem sa izvozom na Kosovo, a ako bi se postigao dogovor u vezi sa carinskim pečatima ona bi demonstrirala Evropi da je spremna na dogovore.

Paradoksalno zvuči ali zahtevom za ukidanje srpskih institucija na Kosovu i Tadićevim odbijanjem istog, Merkelova mu je čak pomogla da bude popustljiviji na nekim drugim poljima, jer niko ne može da ga optuži da ne vodi računa o interesu Srba na Kosovu kada je mogao da odbije nemačkog kancelara. Zato u septembru treba očekivati dogovor oko pečata i ukidanje embarga na uvoz srpske robe na Kosovo.

Vratimo se sada na Nemačku i njeno iznenadno angažovanje na zapadnom Balkanu. Nemačka je vodeća zemlja Evropske unije koja podnosi najveći teret monetarnih problema koje ima Unija. Kao takva ona ima odgovornost i za stabilnost Unije a samim tim i Evrope. Jasno je da je proces proširenja EU na zapadnom Balkanu zastao zbog čitavog niza problema kao što su status Kosova, potpuna paraliza BiH, priznavanje imena Makedonije... Nemačka je početkom devedesetih godina prošlog veka ponovo zakoračila krupnim koracima na političku scenu Evrope kada je prva priznala nezavisnost Slovenije i Hrvatske i tako Evropu dovela pred svršen čin. Danas nemački general komanduje međunarodnim vojnim snagama na Kosovu. Nemačka je svojim angažovanjem na zapadnom Balkanu prepoznala svoju šansu da se nametne kao vodeća država Evrope ne samo u ekonomskom već i u političkom smislu. Takođe treba imati u vidu da između Nemačke i SAD postoje tenzije po čitavom nizu spoljnopolitičkih pitanja. Recimo, američki predsednik Barak Obama još uvek nije posetio Berlin, iako je boravio na više evropskih turneja. SAD još pamte nemačku opstrukciju prijema Gruzije i Ukrajine u NATO a ne mogu da zaborave ni posebne odnose koje Nemačka gaji sa Ruskom federacijom.

Nemačka podržava nezavisnost Kosova, ali je veoma kritična prema kosovskom rukovodstvu, njihovoj ratnoj prošlosti, vezama sa organizovanim kriminalom, kosovskom društvu, netolerantnosti prema manjinama.

Nemačka štampa najotvorenije u Evropi piše o svim problemima koje ima kosovsko društvo, netoleranciji prema manjinama, kriminalu, trgovini drogom i ljudima kao i o korupciji... Nemačka je demonstrirala svoj uticaj na Srbiju kada je šef nemačke diplomatije **Gvido Vestervele** 26. avgusta 2010. godine posetio Beograd i preneo poruku koja se ticala budućnosti evrointegracija Srbije, ukoliko zemlja ne povuče svoju rezoluciju u Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija. Usledio je dogovor Srbije sa EU o zajedničkoj rezoluciji što je omogućilo snažan napredak Srbije u procesu evrointegracija. Jedna od posledica te rezolucije je bila zajednička odluka Beograda i Brisela da se započnu tehnički pregovori sa Prištinom o rešavanju konkretnih problema. Nemačka je prepustila diplomatiji iz Brisela da vodi proces pregovora i nije se mešala dok se uspešno razvijao. Kada je proces prekinut ,odnosno kada je Priština pokušala da jednostranom policijskom akcijom preuzme granične prelaze čime je izazvana nestabilnost na Kosovu a region dovela na ivicu sukoba, ključnu ulogu u smirivanju situacije odigrao je nemački general, komandant KFOR-a, **Erhard Biler**. Nemačka nije bila zadovoljna činjenicom da je kosovski premijer **Hašim Tači** u jednostranu policijsku akciju koja je umalo izazvala rat, krenuo bez obaveštavanja EU ,ali uz prećutnu saglasnost SAD. To je bila kap koja je prelila čašu. Evropi je najmanje potreban još jedan sukob u srcu kontinenta i jasno je da je nemačka kancelarka odlučila da nastavi tamo gde je general Biler stao. Ne treba imati sumnju da će Nemačka vršiti veoma snažan pritisak na Kosovo na isti način na koji je Tači nateran da prihvati Sporazum koji je general Biler napravio sa

Srbima u vezi sa graničnim prelazima, iako ga je prvo odbio. Uostalom, nemački ministar spoljnih poslova Vestervele je boravio u Prištini manje od dve nedelje pre posete kancelarke Merkel Beogradu. Dobro upućeni izvori kažu da razgovor sa kosovskim premijerom Tačijem nije bio nimalo prijatan uprkos osmesima na konferenciji za novinare.

Dolaskom u Beograd nemačka kancelarka je pokazala koliko Nemačka ceni ulogu Beograda na zapadnom Balkanu. Pored toga, ostalo je neprimećeno u srpskoj javnosti da je jasno istakla **“da je mesto Srbije u EU”**, da **“Nemačka neće tražiti od Srbije da prizna nezavisnost Kosova”** kao i da će **“Nemačka biti protiv jednostranih akcija na Kosovu”**. Za Srbiju bi to trebalo da budu dobre vesti.

Što se Kosova tiče posle jednostrane i nasilne akcije kosovskog premijera Hašima Tačija ono će biti pod većim pritiskom pre svega EU da pokaže kooperativnost u rešavanju problema sa Srbijom.

Kosovsko rukovodstvo se do sada više oslanjalo na SAD nego na EU. Politika SAD je takva da je puna predrasuda kada su u pitanju Kosovo i Srbija, odnosno američka administracija ne želi da izvrši nikakav pritisak na rukovodstvo Kosova da pokaže kooperativnost.

Za SAD je to jednostavno jer Kosovo za njih nije važna tema, a zemlja se nalazi desetinama hiljada kilometara daleko. Upravo zato, administracija SAD i ne oseća potrebu da studioznije bavi kosovskim problemom. SAD

su priznale Kosovo, na Srbiju treba vršiti pritisak da učini isto, Kosovo treba da sprovede Ahtisarijev plan – je politika SAD prema Kosovu.

SAD sebi mogu da dozvole takav luksuz jer je Kosovo daleko – u Evropi. EU sebi ne može da dozvoli tako jednostrano posmatranje stvari. Kosovski premijer Tači je do sada vešto koristio ovakvu poziciju Amerike. Sada to više neće biti moguće. Račune će morati da polaže u Briselu, ili u Berlinu. Kako će to izgledati na veoma dobar način je opisao prištinski list Koha ditore koji je govoreći o predstojećim pregovorima u Briselu o carinskim pečatima naveo da **“su se predstavnici zapadnih zemalja dogovorili da neće čekati dugo i da će, u slučaju nefleksibilnosti, dve strane morati da se suoče sa posledicama”**. Embargo na uvoz srpske robe koji sprovodi kosovska vlada nanosi štetu Srbiju, ali i Kosovu. Prema pisanju prištinskih medija srpske robe ima u prodavnicama ali po višim cenama jer sada dolazi zaobilazno preko Makedonije i Crne Gore. To znači da cenu embarga plaćaju ionako siromašni građani Kosova. Odluka Nemačke da se problem Kosova reši promeniće odnose i na samom Kosovu. Kosovske vlasti više neće imati zaštitu kakvu su do sada imale u međunarodnoj zajednici. Od njih će se očekivati da se ponašaju odgovorno kao svaka druga vlada u Evropi, da uspostave vladavinu prava, da se obračunaju sa kriminalom i korupcijom, da dobiju poverenje srpske zajednice sprovodeći doslovno Ahtisarijev plan (Plan Martija Ahtisarija, bivšeg finskog predsednika i posrednika EU za Kosovo na koje je zasnovan Ustav Kosova), kao i da učine dodatne ustupke

i da budu kooperativniji u pregovorima sa Srbijom.

Za Srbiju je posebno važno da razume procese koji se dešavaju u Evropi u vezi sa Kosovom. Ne bude li shvatila šta se dešava – propustiće još jednu priliku u istoriji. Srbi su kao narod skloni tome da lako padaju u euforiju, odnosno u razočarenje. Ne razlikuju se po tome puno od drugih naroda sa juga Evrope. Posle posete nemačke kancelarke Beogradu evroentuzijazam je zamenjen evroskepticizmom. Kao što nije bilo dobro fetišizovati Evropsku uniju što je inače bio slučaj i svaki potez države i svaku potrebu za promenama obrazlagati potrebom da se ispune zahtevi Unije, tako sada nema potrebe ići u drugu krajanost i širiti uverenje da Srbija nikada neće postati članica EU. Evropska unija je najvažniji partner Srbije bila ona članica ili ne. Srbija treba da nastavi sa procesom reformi, ispunjavanjem kriterijuma iz Kopenhagena i da rešava problem po problem u odnosima sa Kosovom, naravno vodeći računa od svom nacionalnom interesu. Činjenica da se sada u nekom pitanju ne slaže sa Evropskom unijom ili Nemačkom ne znači da će tako biti za nekoliko meseci ili godina. Neophodno je uporno i strpljivo tražiti rešenja. Najjači argument Srbije je da bez nje – nema trajnog rešenja kosovskog pitanja. Dakle, ako zemlje koje su priznale nezavisnost Kosova žele da ono postane trajno održiva zajednica, moraće da se dogodi neki fer dogovor kojim će biti zadovoljne i nezadovoljne obe strane. Čini se da je u ovom trenutku sve što se događa najracionalnije primio srpski predsednik Tadić koji je u intervju u Politici istakao da **“Srbija nikada ne treba da odustane od članstva u EU”**. **“Mi jesmo evropska zemlja, evropska**

kultura, evropski narod čak i pre nego što postanemo članica EU. Proces promene standarda u Srbiji treba da bude usaglašen sa standardima EU, jer to je nama od koristi, to se dešava i u zemljama koje nisu članice EU poput Švajcarske ili Norveške”, rekao je Tadić.

Da li će Srbija da postane članica EU zavisi od odluke zemalja članica Unije. Zato Srbija treba da reformiše i menja svoje društvo, da prilogađava standardima EU, jer su to najbolji standardi u uređenju države koji postoje. Srbija koja je ekonomski snažna, koja je pravna država, koja se bori protiv kriminala i korupcije, u kojoj se poštuje sloboda štampe, ljudska i manjinska prava biće poželjan partner EU. Srbija koja to nije nikome nije potrebna – pa ni njenim građanima.

Srbija ima značajnu većinu političkih stranaka koje žele da Srbija bude integrisana u Evropu.

Istinu govoreći nemačka kancelarka je svojim peciznim i jasnim stavom učinila veliku uslugu Srbiji. Sada su svi načisto šta očekuje EU i prema tome mogu da se donose odgovorne odluke. Jednostavno, Merlekova je sprečila demagogiju kojoj su srpske političke stranke sklone odnosno sakrivanju istine od birača. Sada je sve jasno. Najvažnije je da o pitanju evropskih integracija skoro identičan stav imaju vladajuća Demokratska stranke i vodeća opoziciona Srpska napredna stranka. Trenutak je da srpski političari, makar oni vodeći, postignu dogovor o ciljevima Srbije, reformama koje treba da se sprovedu kao i

drugim strateškim pitanjima. Tada budućnost Srbije neće zavisi od izbora do izbora, a Evropi ćemo se predstaviti kao stabilna zemlja koja zna šta želi i koja je pouzdan i predvidiv partner.